

Urene hender regnes for å være blant de viktigste årsakene til infeksjoner i helsevesenet.

Helsepersonell som bruker ring har flere sykdomsframkallende bakterier på hendene enn de som ikke bruker ring.

Likevel glitrer det fortsatt på hendene til både sykepleiere og annet helsepersonell.

På St. Olavs Hospital bruker nesten fire av ti ringer eller andre smykker på hendene.

Nå har direktøren fått nok. Han vil ha både ringer, klokker og andre håndsmykker ut av sykehuset.

Tekst **Nina Hernæs** Foto **Colorbox**

Men ringen min

får du aldri?

**FRA ET NORSK SYKEHUS
JANUAR 2012:** Ikke mindre
enn fem ringer pryder disse
hendene. Foto: Lena Knutli

– Bakteriene kan gi pasienter alvorlige infeksjoner

Kirsti Hildur Nielsen

– Gi oss bevis for at det er skadelig, ber helsepersonell når det påpekes at de går med smykker. Mette Fagernes har dokumentert at ringer er en smitterisiko.

Sykepleier Mette Fagernes undret seg over at hun stadig så kolleger bruke ring når de var på jobb. – I årevis hadde instruksjonen vært å jobbe uten ring, men likevel så jeg mange med ring. Ringbruken var stadig tema og vi diskuterte om det egentlig var så farlig. Vi kom ikke videre. Hun bestemte seg for å sjekke kunnskapsgrunnlaget. Det

var tynt.

– Derfor bestemte jeg meg for å dokumentere, sier hun, som nå blant annet jobber med smittevern på Rikshospitalet.

Doktorgrad

Beslutningen førte til doktorgraden «Mellom viten og vilje – en studie om smitterisiko, atferd og holdninger knyttet til bruk

Nasjonal veileder

Folkehelsa har laget en nasjonal veileder for håndhygiene. Den er ment for ansatte i sykehus, sykehjem, psykiatrien og andre helseinstitusjoner, men prinsippene kan også brukes i for eksempel hjemmesykepleie, helsestasjoner og andre steder der helsepersonell har kontakt med pasienter.

I veilederen anbefales både håndvask og hånddesinfeksjon. Desinfeksjon er førstevalg når hendene er rene, såpe og vann når hendene er tydelig forurenset. Både ved desinfeksjon og vask med såpe og vann anbefales det at hendene skal være fri for ringer, smykker, neglelakk og kunstige negler. Det står også at det er en fordel om armbånd og klokke også tas av.

Hva er under ringen?

Ifølge Folkehelsas veileder for håndhygiene hindrer både ringer, klokker og armbånd tilfredstillende utførelse av håndhygiene.

Under ringer kan det samles mengder med mikroorganismer fra egen hud, sammen med svette, såprester, hudrester og mikroorganismer fra pasienter helsepersonell har vært i kontakt med.

Under ringer er det varmt og fuktig; med andre ord et miljø mange mikroorganismer trives i. Etter grundig håndvask er det fremdeles bakterier under ringer, og de kan raskt spres utover begge hendene.

Kilde: Nasjonal veileder for håndhygiene

av fingerringe blant helsearbeidere». Fagernes disputerte for ett år siden.

Funnene hennes brukes nå som referanse av Verdens helseorganisasjon. Deres anbefaling er at helsepersonell skal ta av ringer, også glatte giftringer, når de er på jobb.

Mer tarmbakterier

Mette Fagernes og hennes medforfattere fant at helsepersonell med ring på fingeren oftere har tarmbakterier på hendene enn de uten ring.

– Det jeg viste er at bruk av fingerring utgjør en smitterisiko. Det er en sammenheng mellom antall bakterier man har på hendene og antall bakterier som overføres til en annen ved for eksempel et håndtrykk, sier hun.

– Jeg mener at min forskning, sammen med annen forskning som er gjort de siste ti årene, viser at ringer øker forekomsten av sykdomsframkallende bakterier. Det gjelder både glatte giftringer og pynteringer. Derfor bør ringene av.

Millioner av bakterier

– Her er en giftring.

Ledende spesialsykepleier Kirsti Hildur Nielsen ved ortopedisk operasjonsavdeling på Ullevål universitetssykehus peker på bildet av en petriskål. Oppi ligger en giftring, omkranset av noe som likner små fargerike bobler. I virkeligheten er det bakterier. På denne enslige ringen er det 70 bakteriekolonier. En av dem er identifisert som gul stafylokokk som danner penicillinase. Det betyr at den er mer motstandsdyktig mot antibiotika enn vanlige gule stafylokokker.

Ringene har sittet på fingeren til en som jobber i sykehuset. Kanskje en sykepleier, kanskje en lege. Den har antakelig fulgt med i alle arbeidsoppgavene fingerens eier har vært involvert i. Kan hende har den vært med på å stelle sår. Eller servere mat.

En indikasjon

Denne ringen er en av mange som ble talt i Antismykkekampanjen, som ble gjennomført i Bevegelsesdivisjonen på Ullevål universitetssykehus. Som leder for divisjonens hygienegruppe opplevde Nielsen at smykker stadig var tema. Hygienegruppen ønsket derfor å gjøre noe med det. På oppdrag fra ledelsen iverksatte de en kampanje. De fikk hjelp fra både hygienesykepleiere og juridisk avdeling. Så begynte de å telle smykker. Avdelingens hygienekontakter og avdelingsgykepleierne stod for tellingen.

På Ullevål er det ikke tillatt å bruke smykker når man har skiftet til arbeidstøy. Dette er det også gitt klar beskjed om fra klinikkledelsen til alle divisjonens avdelinger. Verken ring, armbånd, armbåndsur, kjede, øredobber eller piercing er tillatt.

« Avdelingslederne er nøkkelpersoner. » Mette Fagernes

Alt dette ble telt. I tillegg talte de også andre ting som ikke tilhører uniformen, som for eksempel bruk av cap.

Nielsen presiserer at tellingen ikke er gjort vitenskapelig, men at den gir en indikasjon på hvordan det står til.

Fire av ti brukte smykker

Alle ansatte i divisjonen ble informert om hva som skulle skje og det ble hengt opp plakater. De telte både ansatte på avdelingene og andre som hadde arbeidsoppgaver der, som anestesipersonell og portører.

Selve tellingen foregikk i to omganger. I første omgang ble de ansatte varslet om hvilken dag tellingen skulle foregå. I andre omgang ble de bare varslet om at det ville bli «i løpet av våren». Resultatet var uansett det samme: 43 prosent av helsepersonellet gikk med smykker. At andelen var så høy, overrasket henne egentlig ikke.

– Det som overrasket meg var at andelen ikke gikk ned etter at vi målte første gang og informerte om funnene, sier Nielsen.

At fire av ti går med smykker stemmer overens med tellinger hygienesykepleier Kjersti Hochlin gjorde på hele sykehuset i 2008.

– Et nedslående resultat, sier hun.

– Da tenker jeg både på andelen smykker og kommentarer vi fikk. Flere mannlige leger svarte at de brukte giftringen «for å dempe trykket».

Særlig giftringen er vanskelig å ta av for mange.

– Men er giftring på jobb så viktig for forholdet, anbefaler jeg parterapi, sier Hochlin tørt.

Infiserte smykker

Giftringen med de 70 bakteriekoloniene var et av smykkene det ble tatt avtrykk av og som ble sendt til dyrking. Dette var et

ANTI SMYKKER: Kirsti Hildur Nielsen gir seg ikke. Hun vil ha mindre smykker på Ullevål.

Mye infeksjoner

Hvert år oppstår det nesten 50 000 sykehusinfeksjoner i Norge. Anslag viser at disse infeksjonene koster samfunnet mer enn en milliard kroner. For pasientene kan de blant annet føre til lengre liggetid, behov for mer behandling og oppfølging, redusert funksjonstap og økt dødelighet.

Forskning viser at minst 20 prosent av disse infeksjonene kan forebygges.

Hvor mange som kan forebygges, avhenger av ressurser og systematisk og vedvarende arbeid med smittevern.

Håndhygiene regnes som det viktigste enkelttiltaket for å forebygge sykehusinfeksjoner.

Kilde: Nasjonal veileder for håndhygiene

Mange bruker smykker

I en svært uhyttelig spørreundersøkelse på Sykepleien.no svarer en av fire at de bruker smykker på jobb. Svaralternativene var nei, ja eller av og til.

833 svarte på spørsmålet. 640, eller 77 prosent, svarte nei. 193, eller 23 prosent, svarte ja eller av og til.

De som liker Sykepleien på Facebook ble også oppfordret til å stemme. «Tror ikke alle svarer helt ærlig når man ser seg rundt i avdelingene!!!!» kommenterte Inger Britt Hellevangsdal.

«Enten eller. Jeg bruker ikke noe som helst. Men tror det er mange som ikke tror at giftring går under smykker ;)» skriver Cecilie Stensby Søreid.

RINGTELLER: Anita Wang Børseth noterer fornøyd null ringer hos sykepleierne Charlotte Bernhardsen og Beathe Monstad Herfjord på nyfødt intensiv på St. Olavs Hospital i Trondheim. Foto: Lena Knutli

tilbud til dem som ble telt med smykker på Bevegelsesdivisjonen. Prøvene ble anonymisert.

54 slike prøver ble tatt, hvorav halvparten ble dyrket i petriskåler og analysert av mikrobiologisk avdeling. I 19 var det hvite stafylokokker. I 3 var det gule stafylokokker. I tillegg var det acinetobacter i to skåler og bacillus i én. En skål var negativ.

Stafylokokker er vanlig i normal hudflora, men det er mye mer av dem på hendene til dem som bruker smykker. Stafylokokker kan gi komplikasjoner som sårinfeksjoner.

Særlig funnet av acinetobacter bekymrer Nielsen.

– Dette er gramnegative staver som vi er veldig redde for på sykehus, sier hun.

– Jeg kaller dem Ole Brumm-bakterier. De liker seg både i tørt miljø, som i dokumenthyllene, og i fuktig miljø, som under ringer og i blomstervann. Hos dårlige pasienter kan de gi alvorlige infeksjoner.

Gir seg ikke

Nielsen forteller at hun for det meste har fått positive reaksjoner på kampanjen.

– Viktig og nyttig, har mange sagt.

Men ikke alle er like begeistret. «Kommer dere i dag igjen», var det en som sa. Da var smykkene på plass etter et midlertidig fravær under første telling.

Gifting

På denne ringen ble det funnet over 70 bakteriekolonier.

Her var det gule stafylokokker, som danner penicillinase.

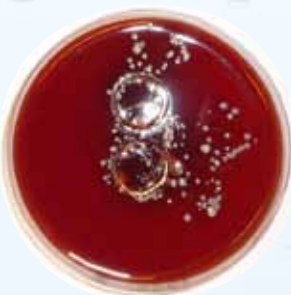
Gule stafylokokker fins naturlig på huden, men kan blant annet føre til hudinfeksjoner. Gule stafylokokker som danner penicillinase er mer motstandsdyktig mot antibiotika enn vanlige gule stafylokokker.

Armbåndsur

På dette armbåndsuret ble det funnet 83 bakteriekolonier.

Her var det hvite stafylokokker.

Hvite stafylokokker fins naturlig på huden, men kan gi infeksjoner hos dårlige pasienter og pasienter med innsatte fremmedlegemer som proteser.

Nå er hun klar for en ny runde.

– Vi vil telle på nytt.

Hun er sikker på at kampanjen førte til mindre smykkebruk.

– Vi opplevde stor interesse. I etterkant har jeg informert om funnene både i min egen divisjon og på andre avdelinger i sykehuset. Særlig bildene av petriskålene med bakteriedekkede smykker har vakt engasjement.

Nielsen vet også om avdelinger som har innført «smykkekontroll» før rapporten. Men helt smykkefritt er det ikke blitt.

– Vi må informere enda mer. Jeg er overbevist om at det går an å oppnå målet, som er null smykker på jobb. Jeg og de andre hygienekontaktene gleder oss til å ta fatt. Vi venter bare på klar-signal fra ledelsen, så er vi i gang.

Ringenes herre

På nyfødt intensiv på St. Olavs Hospital i Trondheim står hygiene-sykepleier Anita Wang Børseth og smiler fornøyd.

Sykepleierne Charlotte Bernhardsen og Beathe Monstad Herfjord viser fram helt bare fingre. Det siste året har Børseth og kollegene på avdeling for smittevern brukt mye tid på å studere hender. De har gjentatte ganger talt ansatte med håndsmykker. «Nå telte hun meg også», er det noen som sier.

Arbeidet har gitt synlige resultater. Mens en telling i 2010 viste at 41 prosent av de ansatte gikk med ring og klokke på jobb, hadde andelen sunket til 34 i 2011. Men Børseth er ikke fornøyd før tallet er null. Det er også visjonen til administrerende direktør Nils Kvernmo. Han har forbudt både ringer og armbånds-sur på sitt sykehus.

Kvernmo, som selv er sykepleier, peker på at sykehusinfeksjoner belaster pasientene og sløser bort samfunnets ressurser.

– Nå er det godt dokumentert at de med ringer og klokker har mer bakterier på hendene enn de uten, og at de dermed kan utgjøre en smitterisiko. Da er det ganske enkelt å si stopp, mener han.

Han har selv kuttet ring og klokke på jobb.

– Selv om jeg har en administrativ stilling, er jeg jo ute i sykehuset. Da vil jeg ikke risikere å glemme å ta av meg det jeg har på hendene.

Kvernmo lover å følge opp forbudet.

– Vi skal telle ringer og klokker og vil kreve at klinikkene rapporterer om smykkebruk, sier han.

– Dette går helt til topps i sykehuset.

Individualister

Men det er et stykke fra 34 til null. Det er betimelig å spørre hvorfor dette er så vanskelig. Hva er det som gjør at et tilsynelatende enkelt tiltak ikke blir fulgt?

Anita Wang Børseth opplever at mange gjør selvstendige risikovurderinger.

– Noen mener de er så gode til å sprite hendene at akkurat deres ring ikke utgjør noe problem, forteller hun.

– Vi har også kirurger som tar av seg ring og klokke når de opererer, men som tar dem på igjen når de er ferdige og skal gå

« Noen mener de er så gode til å sprite hendene at akkurat deres ring ikke utgjør noe problem.

Hygiene-sykepleier Anita Wang Børseth

visitt. Slike individuelle vurderinger vil vi ikke lenger gi rom for.

Et av funnene til Mette Fagernes var at også ringbærere med nyvaskete eller nyspritede hender hadde høyere forekomst av sykdomsframkallende bakterier enn de uten.

– I tillegg viser all forskning på håndhygiene at helsepersonell tror de er mye flinkere til å utføre håndhygiene enn de faktisk er, påpeker hun.

Lokale tradisjoner

Som del av doktorgraden undersøkte også Fagernes selvrappor-tert atferd og holdninger knyttet til bruk av fingerring-er under klinisk arbeid. Et viktig funn var at ringbruk er knyttet til lokale tradisjoner. Fagernes ser derfor lederen som selve krumtappen ved endring.

– Avdelingslederne er nøkkelpersoner, mener hun.

– Det er enorme forskjeller fra avdeling til avdeling. Der de lykkes, er ledelsen med.

Anita Wang Børseth tror heller ikke hun kommer noen vei uten lederne.

– De er rollemodeller og må påse at prosedyrer og retningslinjer blir fulgt, sier hun.

– Smittevernet må foregå der hvor pasientene er.

Snart får lederne også et nytt verktøy. På St. Olav er retnings-

Nei til øredobber i nord

Alle sykehusene i Helse Nord fikk høsten 2011 felles retningslinjer for bruk av arbeidstøy.

– Sykehusene har hatt egne retningslinjer, mens disse nå er sammenfattet til én, forteller regional hygiene-sykepleier Merete Lorentzen

I retningslinjene er det ikke tillatt å bruke noen form for smykker for personell som har pasientkontakt. Hygiene-sykepleierne i regionen har besluttet at dette også gjelder bruk av øredobber. Til tross for at bruk av ørepynt er omdiskutert og det foreligger lite

dokumentasjon på området.

– Vi har valgt å være konsekvent og har valgt den tryggeste linjen, sier Lorentzen.

Hun presiserer at hender utgjør den største risikoen for smitteoverføring. Hendene må derfor være fri for smykker, klokker og ringer for å sikre god og riktig håndhygiene.

– «Bare below the elbow» er et godt prinsipp, sier hun.

Helse Nord har tatt tak i smittevern og pasientsikkerhet i hverdagen og hadde i høst en kampanje for korrekt bruk av arbeidstøy.

ØSTFLØY

UTFORDRET DIREKTØREN: – Det er fremdeles mange som bærer ringer og klokker, hva vil du gjøre med det, spurte hygiene-sykepleier Anita Wang Børseth direktøren på St. Olav. Direktør Nils Kvernmo svarte med en nullvisjon. Foto: Lena Knutti

linjene for arbeidsantrekk, som også involverer ringer og klokker og andre håndsmykker, i ferd med å bli oppgradert til prosedyre.

– Retningslinjer er anbefalinger. Prosedyrer er sånn det skal være. Kanskje er det lettere å forholde seg til for de ansatte, sier Børseth.

I tillegg kan man føre avvik når prosedyrer ikke blir fulgt.

« Før følte jeg at jeg drev med politiarbeid. Nå føler jeg det er mer lagspill.

Hygienesykepleier Anita Wang Børseth

Hun vil fortsette å sette smykker på dagsorden.

– Før følte jeg at jeg drev med politiarbeid, nå føler jeg det er mer lagspill.

Ikke god håndhygiene

Mette Fagernes tror ikke fravær av ringer og smykker er veien til frelse for smittevernet.

– Men det er en viktig brikke det er enkelt å gjøre noe med. Vi vet at sykehusinfeksjoner fører til ekstra liggetid, lidelse og dødsfall. God håndhygiene regnes som det viktigste enkelttiltaket innenfor smittevernet. Bruk av ringer er ikke forenlig med god håndhygiene, sier hun.

Hjem og lage middag

Akkurat hvor mange sykepleiere og andre helsearbeidere som går rundt med ringer og smykker, er det ingen som vet. Ingen vet heller eksakt hvilken risiko de utsetter pasientene sine for. Men de utsetter dem for en risiko.

Om ikke det skulle sette noen på smykkefrie tanker, kan det nevnes at ringene som har sittet på fingeren gjennom en hel arbeidsdag, gjennom stell og sårskift, også blir med hjem. Antakelig med en god porsjon tarmbakterier på slep. God middag! ■■■

Sykepleien lanserer spalten Hygienepolitiet. Har du noe å melde? Les mer på side 68!

Global håndvask

WHO har en egen dag for håndhygiene, 5. mai markeres også i Norge. Kampanjen SAVE LIVES: Clean your hands ble lansert i 2009 og er en del av WHO's arbeid for bedre pasientsikkerhet.

WHO mener håndhygiene er nøkkelen til å redusere sykehusinfeksjoner i verden.

Kjernen i kampanjen er at alt helsepersonell skal vaske hendene på riktig tidspunkt og på riktig måte.

Neste markering er 5. mai 2012.

Kilde: who.int

5 på gangen

Tekst Nina Hernæs

Bruker du smykker på jobb?

Frøydis Haukeland, sykepleier i hjemmesykepleien og sykehjemmet i Bø i Telemark

– Nei. Det hender jeg bruker øredobber, men som regel ikke. Jeg tar av meg smykkene før jeg går på jobb, og noen ganger glemmer jeg å ta dem på igjen. Det hender giftringen blir liggende mellom vaktene. Jeg tror at jobben gjør at jeg bruker mindre smykker privat også.

Aleksandra Solli, sykepleier på Bergen legevakt

– Små øredobber, ingenting på hendene eller rundt halsen. Hender er for hygiene, halsen for sikkerhet. Jeg har hørt skrekkehistorier om sykepleiere som har blitt dratt i halskjeder. På fritiden bruker jeg ringer og andre smykker, men på jobb håndterer jeg ekle greier som urin, avføring og blod. Jeg har ingen interesse av å samle det opp på fingeren min.

Idun Berg, sykepleier på Oslo universitetssykehus, Aker

– Små øredobber, som sitter inntil øret og ikke går ut over øreflippene. Det har hygienesykepleier sagt er greit. Ellers bruker jeg ingenting. Det er helt bevisst. Jeg har også korte negler og bruker ikke neglelakk.

Stein Anton Pedersen, sykepleier på Skjervøy sykestue og sykehjem

– Ingen smykker på jobb. Heller ikke klokke på håndledet. Jeg har et slags søsterur som henger rundt halsen og ligger i brystlommen. Jeg har aldri brukt smykker, men hadde jeg gjort det, ville jeg tatt dem av på jobb. I hvert fall ringer. Jeg sier fra dersom jeg ser noen med ring på jobb.

Marie Normann, jordmor ved Føde og gynekologisk seksjon, Universitetssykehuset i Nord-Norge, Harstad

– Nei. Jeg er smittevernkontakt og bruker ikke smykker på jobb. Heller ikke neglelakk. Privat er jeg glad i å pynte meg, men legger smykkene igjen hjemme når jeg går på jobb. Giftringen får ligge i lommen.